

ВІД РЕДАКЦІЇ

Шановний читачу!

Число часопису «Голокост і сучасність», яке Ви тримаєте в руках, – особливе. Це тематичний випуск, що містить матеріали міжнародної наукової конференції «Роми України в період Другої світової війни: сучасний стан вивчення, викладання та увічнення пам'яті», проведеної Українським центром вивчення історії Голокосту (УЦВІГ) 2 серпня 2008 р. в Інституті політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України (Київ).

Загальновідомо, що роми були однією з етнічних груп, представники якої підлягали переслідуванню та знищенню у роки війни лише на підставі свого походження. Однак науковий інтерес до долі ромів за доби нацизму виник доволі запізно. Незважаючи на те, що сьогодні в світі вже видано чимало мемуарів, статей та декілька монографій, ця тематика досі залишається недопитою вивченою. Показово, що існують різні відповіді навіть на питання: чи була політика переслідування ромів тотальною, чи виконувалася вона на підставі расової ідеології та, відповідно, чи здійснювалася вона повсюдно за заздалегідь існуючим наміром та оформленим відповідно до нього планом, з узгодженим використанням адміністративних ланок різних рівнів та мобілізованих задля цього технічних ресурсів? Позитивну відповідь на це надають, наприклад, вчені С. Мілтон¹ та Я. Генкок. На протилежному полюсі можемо знайти погляд, що його викладено в працях Є. Бауера, М. Ціммерманна та, найбільш радикальному варіанті, Г. Леві: антиромська політика нацистів не ґрунтувалася на расовій ідеології, не була наслідком виконання ухваленого стосовно всіх ромів єдиного плану, не носила риси універсальності та не мала на меті повсюдне винищення ромів.

Щоб надати на це вичерпну відповідь, необхідно мати уявлення про загальну картину подій, зокнайменше – знати про чисельність загиблих, про політику центральної влади Третього райху та місцеві особливості її втілення. Але саме ця проблематика – регіональна специфіка антиромської політики – вивчена вкрай недостатньо. У працях іноземних дослідників події на території України майже не розглядаються; статистика надто уривчаста; значні комплекси архівних джерел досі не запроваджено до наукового обігу; не вивчено позицію

¹ Відповідні публікації див. у розділі «Бібліографія».

різних гілок окупаційної адміністрації в Україні з «циганського питання» тощо. Головне ж – це те, що трагічна доля ромів, структурна подібність та принципові відмінності політики щодо них та щодо інших груп населення України все ще відсутні як окрема науково-дослідницька проблема в українській історіографії. У сфері викладання та увічнення особливої долі цього народу практичні заходи в Україні майже не здійснюються: ще відчувається колишнє придушення наукового інтересу до долі різних етнічних груп за доби війни та окупаційної політики щодо них, але сьогоденне становище ускладнюється також і наполегливими спробами поширити в суспільній свідомості моноетнічну національну модель української історії. Внаслідок цього зазначена тематика залишається *terra incognita*, не привертаючи уваги з боку істориків Другої світової війни та існуючи непомітною на маргінесі історичної пам'яті українського суспільства.

Показово, що Верховною Радою України 8 жовтня 2004 р. було ухвалено рішення про щорічне відзначення в Україні Міжнародного дня голокосту² ромів, який припадає на 2 серпня (цього дня 1944 р. у нацистському таборі Аушвіц відбулася акція масового знищення ромських в'язнів). Але чи здійснюються якісь реальні кроки у напрямку увічнення пам'яті загиблих? Ані минулого, ані цього року жодних державних заходів у цьому напрямі заплановано не було. У цьому випадку (як і в багатьох аналогічних) є показовим те, що за умов ігнорування державними органами своїх обов'язків ініціативу на себе бере громадянське суспільство. Вищезазначену конференцію було проведено завдяки підтримці ще однієї недержавної інституції – німецького фонду ім. Фрідріха Еберта.

Учасниками зустрічі були дослідники, працівники галузі освіти з України, Росії, Німеччини, Норвегії. Вони презентували свої розробки та в результаті дискусій та обміну думками запропонували подальші напрями досліджень. Були присутні також представники ромських національно-культурних товариств, які безпосередньо контактують з ромами, що пережили переслідування, та збирають свідчення, усні та письмові спогади про те, що їм довелося пережити у роки війни.

Конференцію було відкрито вступною доповіддю проф. д-ра В. Віпперманна, автора книжки «Шоа та Пораймос у порівнянні». Проф. В. Віпперманн окреслив основні напрями німецької історіографії та проблеми, які вдалося вирішити дослідникам Німеччини за останні десятиліття. Він солідаризувався з тими вченими, які вважають геноцид ромів тотальним та запланованим і покладають відповідальність за нацистську антиромську політику не на окремі сегменти нацистської держави, а на все німецьке суспільство, яке, на їхню думку, взяло активну участь у геноциді. Далі робота конференції провадилася за трьома послідовними сесіями, кожна з яких була покликана розглянути окремі найбільш важливі питання геноциду та пов'язані з цим питання сучасності.

² Звернемо увагу на термінологію цього документа: саме «голокосту» і саме з маленької літери. Про дискусію щодо доцільності використання терміна «Голокост» для позначення долі ромів за доби нацизму див.: *Бессонов Н. Об использовании терминов «Пораймос» и «Холокост» в значении «геноцид цыган» // Голокост і сучасність. – 2007. – № 1 (2). – С. 71–82.*

Перша сесія «Нацистська політика стосовно ромів в окупованому СРСР. Джерела» об'єднала виступи, що містили аналіз принципів окупаційних заходів у різних регіонах Радянського Союзу, з урахуванням загального та особливого у райкомісаріатах Остланд та Україна, внутрішніх протиріч між різними гілками адміністрації та поліційними відомствами (д-р А. Вейсс-Вендт), з аналізом внеску структур поліції безпеки та СД і підрозділів Вермахту до «розв'язання циганського питання» та статистичним дослідженням антиромських заходів (к.ф.н. О. Круглов). Неабияке значення для історика мають джерела, на які він опирається у ході дослідження. У зв'язку з цим окрему увагу було приділено джерелознавчому аналізу документів Надзвичайної державної комісії з встановлення злочинів німецько-фашистських загарбників (НДК) та їхнім особливостям як ресурсу з цієї теми. М. Холлер проаналізував ті «сильні» та «слабкі» сторони документів НДК, що їх мусить враховувати кожен дослідник, який працює за тематикою геноциду ромів. Особливості іншого значного шару джерел, створеного, на відміну від першого, відносно нещодавно, а саме усно-історичних свідощтв ромів, записаних на відеоплівку, які донині зберігаються в архіві Інституту Фонду Шоа університету Південної Каліфорнії, – були охарактеризовані у виступі А. Ленчовської.

В наступній сесії – «Регіональні особливості нацистської політики щодо ромів України» – тематичні акценти було зміщено безпосередньо на українські землі; у представлених виступах були окреслені специфічні риси політики окупантів у різних регіонах України – на Закарпатті (д.і.н. М. Панчук), у Галичині (к.і.н. Ж. Ковба) та Криму (М. Тяглий). Відмінність регіональних студій полягає у тому, що за більш «масштабного» фокусу на окремому регіоні дослідник має змогу не лише простежити, як саме місцева адміністрація реалізовувала розпорядження з імперського центру, а й запровадити до наукового обігу та виявити дані про вплив локальних акторів, які часто-густо принципово змінювали вже існуючі та спущені «згори» принципи. Наприклад, з'ясувалося, що факт релігійної та культурної близькості значної частини кримських ромів – *чінгене* – до їхніх кримськотатарських сусідів спричинив принципову зміну нацистської політики щодо ромів на півострові та дав змогу уціліти багатьом кримським ромам. Треба відзначити, що саме у більш інтенсивній розробці регіональних особливостей – при вмінні не забувати про загальні закономірності – полягає першочергове завдання, поставлене перед вітчизняними дослідниками.

Вищезазначені методи дослідження, хоч би якими необхідними вони були, не можуть залишатися єдино можливими, адже пропонують погляд на ромів як на безликий об'єкт сухого наукового аналізу. Проте ідеться про живих людей, які зазнавали знущань, переслідувань, знищення... Саме тому третя сесія – «Геноцид в історичній пам'яті спільноти та суспільства» – знов-таки передбачала зміщення центру уваги, але цього разу до сфери особистості та колективної реакції жертв та впливу досвіду переслідування на повсякденне життя колективу та окремих людей. Будь-яка група, яка відчуває переслідування, реагує на трагічні події відповідно до накопиченого колективного досвіду, існуючих в етнопсихо-

логічному багажу стратегій виживання, використовує притаманні групі моделі поведінки. Існує думка, що протягом століть у ромів формувалися особливі механізми взаємовідносин з навколишнім середовищем та владою, які могли вплинути на ситуацію під час війни та, можливо, забезпечити виживання. Але чи так це було? Особливостям колективних та особистих стратегій виживання присвячено доповідь Н. Бессонова (Москва), який виявив та описав специфічні закономірності, що відрізняли, скажімо, реакцію ромів від поведінки іншої переслідуваної групи – євреїв, а також узагальнив типи ставлення до ромів з боку їхніх етнічних сусідів у різних ситуаціях. Інший невивчений аспект – це особливості історичної пам'яті ромів та рівень зберігання інформації про трагедію у повсенній свідомості групи, а також питання про те, якою мірою пережите визначало поведінку групи та окремих людей, рівень адаптації до мирних умов та інтеграції у повоєнне суспільство. Спроби проаналізувати ці питання були зроблені у виступах О. Данілкина та Є. Навроцької про збирання усної історичної свідченості ромів, що пережили геноцид.

При вивченні того чи іншого прикладу геноциду не можна обмежуватися лише науково-історичним підходом. Очевидно, що злочини проти людяності та наше осягнення цих подій містять у собі величезний педагогічний потенціал. Страждання та переслідування ромів розкривають перед викладачем багато можливостей донести до дітей універсальну морально-етичну проблематику, продемонструвати дилеми особистісного вибору, залучити учнів до співпереживання і, таким чином, досягти значно більшої ефективності навчання. Але чи використовується цей потенціал авторами українських підручників та навчальних посібників? Відповідь, яка пролунала у презентації експерта Всеукраїнської асоціації викладачів історії та суспільних дисциплін «Нова Доба» О. Войтенка, невтішна: не лише геноцид групи, яка грала яскравим кольором на палітрі багатоетнічної історії України, не відображений у підручниках – ромів в українській історії начебто взагалі не було!

Підсумовуючи, підкреслимо: можливо, це не є випадковим, що вперше в Україні конференцію з цієї тематики було проведено організацією, яка набула деякого досвіду у вивченні та викладанні долі євреїв Європи за доби нацизму. Півсторіччя тому так відбулося на Заході, тепер це відбувається і в Україні. Це закономірно: в галузі, що набула назви *Holocaust Studies*, яка за останні десятиліття відокремилася у цілий комплекс гуманітарних дисциплін, вже накопичено методика та підходи до досліджень, що можуть бути використані під час аналізу будь-яких випадків геноциду. У випадку ж з трагедією ромів, що відбулася у тому ж самому географічному та хронологічному проміжку часу, певні паралелі та порівняння не робити просто неможливо (незважаючи на те, що поряд з багатьма спільними рисами ці явища містять багато відмінностей). Не є випадковим і те, що не було майже жодного виступу без методологічного чи фактографічного посилання на геноцид євреїв, а однією з думок, що пролунали на завершальному круглому столі, була пропозиція щодо створення при УЦДВГ відділу (напряму, сектору) з досліджень нацистської антиромської політики.

Конференція продемонструвала як розмаїття методологічних та дисциплінарних підходів (спроби соціопсихологічного та етнопсихологічного аналізу поведінки жертв, етнодемографічного аналізу, історико-критичного підходу до джерельної бази, фахового звернення до проблем персональної та колективної пам'яті, політики пам'яті або питань ідентичності), так і, часом, приклади використання понять, які дуже опосередковано стосуються наукового інструментарію (терміни «етнічна ментальність», категорії «зрадників» та «посібників» тощо). Відповідно, рівень наданих до публікації матеріалів також є неоднорідним. Маючи на меті видання окремим числом часопису матеріалів конференції (що стало можливим, знову ж таки, за підтримки німецьких партнерів), редакційна рада визнає за доцільне зберегти стандартну структуру часопису, що склалася останніми роками – тому різні за обсягом та глибиною аналізу доповіді були розподілені за наявними рубриками, а деякі рубрики («Документальні джерела», «Рецензії») містять матеріали, додатково запропоновані авторами до тематичного випуску на прохання редакції. Сподіваємося, що конференція, матеріали якої певною мірою відбивають сучасний стан розвитку досліджень тематики долі ромів України під час нацизму, водночас підштовхне науковців до подальшого вивчення різних аспектів цієї важливої проблеми.

Тематична та концептуальна спрямованість часопису

Видання надає місце для публікації дослідникам з України та інших країн, які спеціалізуються на вивченні історії Голокосту та інших геноцидів. Виходить двічі на рік. Мова видання – українська і російська.

Часопис має на меті:

- сприяти поглибленому висвітленню різних аспектів Голокосту на українських землях; виявленню спільного та особливого в історії Голокосту на окупованій нацистами території України порівняно з іншими регіонами колишнього СРСР, Східної та Західної Європи; дослідженню специфічних рис Голокосту в різних регіонах окупованої України;
- стимулювати до використання раніше не введених до наукового обігу джерел, що зберігаються як в українських, так і в закордонних архівах, а також залучення джерел іншого характеру (свідчень, спогадів тощо);
- заохочувати використання полідисциплінарних підходів та участь у дослідницькому процесі фахівців у галузі соціології, політології, філософії та представників інших гуманітарних наук для створення комплексної та багатогранної картини історії Голокосту;
- здійснювати як реконструкції історичної послідовності подій, так і спроби інтерпретації причин та передумов Катастрофи європейського єврейства; проводити порівняльний аналіз конкретно-історичних і цивілізаційних

аспектів Голокосту та інших геноцидів, місця й ролі єврейського фактора в культурно-історичних процесах у Європі, що передували Голокосту чи відбулися після нього.

Матеріали, структура та рубрикація журналу

Матеріали, що приймаються до друку, мають відповідати вимогам до професійних видань, які містяться у постанові президії Вищої атестаційної комісії України № 7-0 5/1 від 15.01.2003 р. (див. www.vak.org.ua).

Часопис складається з таких розділів:

- **Дослідження.** Дослідницькі статті, підготовлені фахівцями в галузі історії, політології, соціології, філософії, психології та інших дисциплін, що детально розкривають заявлену авторами проблематику й висвітлюють різні аспекти Голокосту.
- **Нотатки і роздуми.** Короткі дослідження, що мають на меті постановку науково-дослідницької проблеми та аналіз шляхів її подальшої розробки.
- **Документальні джерела.** Тексти раніше не опублікованих джерел із різних архівів, а також інші матеріали (свідчення, спогади тощо), які мають джерелознавчу цінність, з тематики часопису. Документи, що публікуються, мають супроводжуватися коментарями публікатора.
- **Рецензії.** Рецензії на нещодавно опубліковані книги з тематики часопису. За необхідності передбачається також короткий розділ «Зауваження до рецензії» з боку авторів рецензованих робіт.
- **Полеміка.** Дискусії дослідників стосовно опублікованих у попередніх числах часопису матеріалів.
- **Бібліографія.** Список новітніх досліджень (монографій, колективних праць, статей) з тематики часопису.
- **Хроніка.** Заходи академічного характеру (наукові конференції тощо), які відбулися останнім часом як в Україні, так і за її межами.

Підготовка матеріалів до публікації та розповсюдження часопису

Первинний відбір матеріалів для публікації та їх редагування здійснюються редакційною колегією у співпраці з міжнародною редакційною радою.

Визначення тематичних пріоритетів та затвердження матеріалів до друку здійснюються Українським центром вивчення історії Голокосту у співпраці з міжнародною редакційною радою та редакційною колегією часопису.

Дослідження, що пройшли первинний відбір, направляються для анонімного рецензування спеціалістам із теми; з огляду на їх зауваження автор доробляє текст, після чого матеріал проходить наукове та літературне редагування.

Весь наклад видання надходить у науково-дослідні, освітні та культурно-просвітницькі установи, бібліотеки, котрі висловили зацікавленість в отриманні часопису. Електронна версія видання (в PDF-форматі) доступна на веб-сайті Українського центру вивчення історії Голокосту: www.holocaust.kiev.ua.

Dear reader,

The volume of the «Holocaust and Modernity» journal you are now holding is special one. This is a thematic issue that contains materials of the International scholarly conference «Roma of Ukraine during the World War II: current state of research, education and commemoration», held by Ukrainian Center for Holocaust Studies on August 2, 2008 in the I.F. Kuras Institute of Political and Ethnic Studies of the NAS of Ukraine in Kyiv.

It is well-known that Roma were one of the ethnic groups to be persecuted and exterminated during the war solely because of their origin. But academic interest in the fate of Roma under Nazism arose quite too late. Despite the presently available large volume of memoirs, articles and several monographs on the subject, it is still understudied. Telling are disparities in answers to the questions if Roma extermination policies were total; if the persecution was based on racial ideology; if it was implemented everywhere, pre-planned and pre-intended, with well-coordinated functioning of the administrative chains of different levels and technical supplies applied for it. Positive answers to these questions one can find in works of S. Milton³ and Ia. Hancock. On the other pole are views of Ye. Bauer, M. Zimmermann and in the most radical way of G. Levi, claiming that anti-Roma policy of the Nazi was not based on the racial ideology, was not pre-planned and pre-intended, neither was it universal nor presupposed the total extermination of Roma.

To give an exhaustive answer one should have a comprehensive idea about the general course of events, at least about the number of the perished, the policies of central authorities of the Third Reich and local peculiarities of its implementation. But it is this field of research – regional specificities of anti-Roma policies – that is quite understudied. Foreign researchers hardly touch upon events in Ukraine; the statistics is very sketchy; numerous archival sources still have not been introduced into the scholarly use; the views of different branches of occupational authorities in Ukraine on the «Gypsy question» have not been studied. But the main point is that the tragic fate of Roma, structural similarities and stark differences in policies with regard to them and other groups of Ukrainian population still do not constitute a separate research issue in Ukrainian historiography. Hardly any events cover educational and commemorative aspects of the special fate of this people in Ukraine: former suppression of the academic interest towards the fate of various ethnic groups in the war and relevant occupational policies is still felt; however, this current situation is aggravated by continuous efforts to develop in the popular conscience the monoethnic model of national history. As a result, the topics concerned remain a *terra incognita*, attracting no attention on behalf of the WWII historians and remaining on the margins of the historical memory of Ukrainian society.

On October 8, 2004 the Supreme Council of Ukraine passed a resolution on annual honoring of the International Romani holocaust⁴ day, taking place on

³ For the publications by these authors please refer to *Bibliography* section of the current issue.

² One should take notice of terminology in this document: it is said «holocaust» and it is not capitalized. On discussion about the relevance of the term «Holocaust» in denoting the fate of Roma under Nazism see: Бессонов Н. Об использовании терминов «Пораймос» и «Холокост» в значении «геноцид цыган» // *Голокост і сучасність*. – 2007. – № 1 (2). – С. 71–82.

August 2 (this day in 1944 in Auschwitz was marked by mass execution of Roma inmates). But are there any real steps towards the commemoration of the murdered? Neither the previous nor this year saw any planned state events devoted to this date. In this case (likewise to many others) of governmental ignoring of their duties the initiatives were taken up by the civic society. The abovementioned conference was held owing to the support of another NGO – German Friedrich Ebert Foundation.

The conference gathered researchers and educators from Ukraine, Russia, Germany, and Norway. They presented their work and in discussions and exchange of opinions suggested the new research directions. Representatives of Roma communities were also present, among them activists in direct touch with Roma survivors of the Nazi persecutions, who are now gathering testimonies, oral and written records from the war survivors.

The conference was opened by an introductory report of Prof. Dr. Wippermann, the author of «Shoah and Porrajmos im Vergleich». W. Wippermann delineated the main directions of German historiography and the issues solved by German researchers in the past decades. He joins the researchers believing that Roma genocide was total and pre-planned, accusing of the Nazi anti-Roma policies not only certain segments of the Nazi Reich, but the whole German society, which, according to them, took active part in the genocide. Then the work of the conference was continued in three successive sessions, each called to unveil the most important issues of the genocide and their modern projections.

First session «Nazi Policies on the Roma in the occupied USSR. Sources» presented speeches analyzing occupational practices in various regions of the Soviet Union, taking into account the common and the special in Reichskommissariats Ostland and Ukraine, inner contradictions between different administrations and police departments (A. Weiss-Wendt); analyzing the contribution of the Security Police and SD and Wehrmacht into the «solution of the Gypsy question» and statistical dimension of anti-Roma measures (O. Kruglov). Any historian can hardly underestimate the importance of sources they use in the research. With regard to this special attention was given to the source analysis of the documents of the Extraordinary State Commission on the Crimes of Nazi-Fascist Invaders (ChGK) and to their peculiarities as a resource on the topic. M. Holler analyzed «advantages» and «disadvantages» of the ChGK documents to be taken into account by any researcher working on Roma genocide. The specificities of another volume of sources, created compared to the previous one quite recently, namely the videotaped testimonies of Roma, stored in the archive of the USC Foundation for Visual History, were characterized in the presentation by A. Lenchovska.

The following session – «Regional Specificities of Nazi Policies on Roma in Ukraine» – shifted thematic accents directly to Ukrainian territories; the presentations here covered specific features of the occupants' policies in different regions of Ukraine – in Transcarpathia (M. Panchuk), in Galicia (Zh. Kovba), and in the Crimea (M. Tyaglyy). The peculiarity of regional studies lies in the ability of a close-up on a certain region, allowing the researcher not only to trace the implementation of the central decisions by the local administration, but also introduce and reveal the

data on the influence of local factors, often completely changing the existing central principles. For example, cultural and religious similarity of many Crimean Roma – *Chingene* – to their Crimean-Tatar neighbours totally changed the Nazi attitude to Roma on the peninsula and many Crimean Roma managed to survive. It must be noted, that the intensive development of regional studies – not leaving out the general regularities – is the primary task of native researchers.

The abovementioned methods of research, no matter how necessary they are, cannot remain the only possible ones, since they view Roma as a mere object of scholarly research. But it is real people who are concerned, real people who had been experiencing cruelties, persecution, extermination... That is why the third session «Genocide in historical memory of the community and the society» again shifted the focus, this time to personal and collective reaction of the victims and the influence the experienced persecutions had on post-war life of the group and personalities involved. Any group experiencing persecutions react to the tragic events according to the accumulated collective experience, survival strategies existing in the ethno-psychological stock, the behavioral models typical for the group. There is an opinion that in the course of centuries Roma have developed special mechanisms of relationships with their environment and the authorities, which could have influenced the situation during the war and possibly secure the survival. Was it really so? The presentation of N. Bessonov concerned the specificities of collective and personal survival strategies; he found and described specific features differentiating the reactions of Roma from the reactions of another persecuted group – Jews – and generalized the types of attitude towards Roma on behalf of their ethnic neighbors in various situations. Another unstudied aspect is the historical memory of Roma and the level of preservation of the tragic information in the post-war conscience of the group as well the issue of influence of the experienced on the behavior of the group and its personalities, the course of adaptation to the peaceful life and integration into the post-war society. Attempts to analyze these issues were made in the presentations by O. Danylkyk and Ye. Navrotska regarding the collection of testimonies from Roma genocide survivors.

Studying one or the other case of genocide cannot be limited only to the research-historical dimension. Obviously, crimes against humanity and our realization of these events bear incredible educational potential. Suffering and persecution of Roma give an educator numerous possibilities to bring to his class universal moral-ethical issues, to demonstrate personal choice dilemmas, to promote empathy and in this way make learning more effective. But is this potential used by the authors for Ukrainian textbooks and manuals? The answer suggested by an expert of the All-Ukrainian Association of Teachers of History and Social Studies O. Voitenko is upsetting: not only the genocide of Roma, as of the group being a bright color on the flamboyant palette of Ukrainian history, is ignored, but the whole Ukrainian history is seen without them!

Summing up, we would like to note it could be more than coincidence that such a conference was for the first time held in Ukraine by an organization with considerable experience in research and education on the fate of the Jews in Europe under

Nazism. Half a century ago it happened in the West and now it happens in Ukraine. This is natural: in the branch now called *Holocaust Studies*, which in the recent decades separated into an independent complex of humanities, an array of methods and approaches has been gathered that can be applied to any case of genocide. And in the case of Roma tragedy that took place in the same geographical and chronological stretch one cannot do without any parallels and comparisons (despite the fact that alongside many similarities these events have lots of differences). It is also not incidental that there was hardly a report without methodological or factual reference to genocide of the Jews; one of the ideas that appeared on the feedback round table was a suggestion to create at Ukrainian Center for Holocaust Studies a department (or direction, section) studying Nazi anti-Roma policies.

The conference demonstrated not only a variety of methodological and disciplinary approaches (attempts of socio-psychological and ethno-psychological analysis of the victims' behavior, ethno-demographic analysis, historical-critical approach to the sources, professional involvement of the spheres of personal and collective memory, commemoration policies or identity issues), but also, at times, usage of terms and notions far from academia (terms like «ethnic mentality», categories of «traitors» and «accomplices» etc.). Respectively, the level of published materials is also various. Aiming at a separate issue of the journal to cover the conference materials (which became possible again owing to the help of German partners), the editorial board decided to preserve the standardized over the recent years structure of the journal. For that reason different in volume and analytical depth reports were distributed into the existing sections, whereas some sections («Documental sources», «Reviews») contain the materials additionally submitted by the authors for the thematic edition on demand of the editorial board. We believe, that the conference, the materials of which to a certain extent reflect the current state of Ukrainian studies on the fate of Roma under Nazism, will also encourage researchers to father work on various aspects of this important topic.

Thematic and conceptual focus of the journal

The journal is conceived as an open academic forum that promotes scholarly discussion on the implications of the Holocaust, genocide, and other instances of mass violence.

The journal is published twice a year in Ukrainian and Russian with summaries in English.

The journal's agenda is:

- to stimulate in-depth analysis of various aspects of the Holocaust on Ukrainian territory; to compare and contrast the experience of the Holocaust in Ukraine to that in other regions of the former USSR, Eastern Europe and Western Europe; to examine specific features of the Holocaust in various localities of Ukraine;

- to disseminate and advance research based on previously unavailable or little-known sources stored in Ukrainian and foreign archival repositories as well as non-conventional sources such as testimonies, memoirs, and diaries;
- to promote a multidisciplinary approach and to encourage the participation of experts in the fields of sociology, political science, psychology, and the humanities to contribute to discussion and research;
- to foster comparative and conceptual analysis of various aspects of the Holocaust and other genocides, particularly in the theory and history of nationalism and anti-Semitism, and of the role and place of the “Jewish question” in European culture and history preceding and following the Holocaust.

Organization

The journal includes the following sections:

- Research articles exploring various aspects of the Holocaust;
- Research notes discussing approaches to narrowly defined specific questions;
- Documentary sources not previously published before;
- Reviews of recently published books;
- Polemics debating the materials published in previous issues;
- Bibliography of recent works on the Holocaust, with the special emphasis on Ukraine;
- Announcements of recent and upcoming academic events in Ukraine and abroad.

Management and distribution

Publication policy is established by the Ukrainian Center for Holocaust Studies in cooperation with an International Advisory Board and the Executive Editorial Board. Acceptance and editing carried out by the Executive Editorial Board in cooperation with the International Advisory Board.

Articles are peer-reviewed by academic experts in the field; after peer-review author may be asked for revisions.

Copies of the journal are distributed through the network of educational and research institutions and public libraries. Its electronic version in PDF-format is free for downloading from the web-site of the Ukrainian Center for Holocaust Studies at www.holocaust.kiev.ua